

**Чепуренко Янна Олексіївна**

Кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, доцент

ORCID: 0000-0001-5139-4343

*Інститут професійної освіти Національної академії педагогічних наук України*

## **ОСОБЛИВОСТІ КОНСАЛТИНГУ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДОМ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА**

*Подано спробу науково-теоретичного осмислення консалтингової складової в управлінні закладом освіти. Досліджено вплив технологій управлінського та освітнього консалтингу на ефективність управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти в умовах державно-приватного партнерства. Визначено види консалтингу, які доцільно застосовувати в процесі розробки та реалізації проєктів державно-приватного партнерства. Доведено, що консалтингова компетентність керівника закладу професійної (професійно-технічної) освіти впливатиме на розвиток самого закладу освіти та якість застосування технологій державно-приватного партнерства. Ключові слова: заклад професійної (професійно-технічної) освіти, державно-приватне партнерство, управлінський консалтинг, освітній консалтинг, консалтингова компетентність.*

*Актуальність теми.* Кардинальні перетворення, які відбуваються сьогодні

в більшості сфер українського суспільства, висувають нові вимоги до керівників, здатних ефективно працювати на результат, застосовуючи інноваційні управлінські технології, зокрема і в сфері державно-приватного партнерства (далі ДПП). Це свідчить про те, що за умов сучасної оптимізації та модернізації закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі ЗП (ПТ)О), постає потреба у сучасних керівниках, здатних до впровадження різноманітних технологій, які б забезпечували розвиток закладу освіти і тим самим сприяли розвитку кадрового потенціалу, поповненню ринку праці висококваліфікованими фахівцями, здатними до реалізації професійних функцій та впровадження інновацій. З огляду на це консалтингові технології стають усе більше актуальними.

Історія консалтингу починається від двадцятого століття. Чинником цього процесу стало те, що у великому бізнесі на той час виник катастрофічний брак інформації, нових знань та навичок, здатних допомогти перебудуватися відповідно до нових умов, які диктував ринок, а також зростання конкурентної боротьби. Саме тоді з'явилися перші консультанти: Фредерік Тейлор, Гаррінгтон Емерсон та Артур Д. Літл, чії роботи в галузі наукової організації праці та ефективності виробництва принесли їм світову популярність. 1914 рік характерний тим, що Едвін Буз організував службу ділових досліджень "Booz Allen Hamilton", яка стала однією з перших консалтингових компаній у світі.

В освіту консалтингові технології активно увійшли не так давно, але на зараз продовжують свій поступальний хід, забезпечуючи сталий розвиток закладів освіти. Слід зауважити, що консалтингові технології за цей час розвинулися на всі напрями діяльності закладів освіти. Абсолютно актуальним є впровадження консалтингових технологій і у розроблення і реалізацію закладами освіти проєктів ДПП.

*Мета дослідження* – визначити особливості застосування консалтингових технологій, зокрема технологій освітнього консалтингу, для забезпечення ефективного і результативного управління ЗП (ПТ)О в умовах державно-приватного партнерства.

*Аналіз досліджень.* Значний внесок у розвиток системи управлінського консультування внесли дослідники наукового управління організацією У.Тейлор, Ф.Гілберт, Х.Емерсон, Е.Буз, Е.Мейо, М. Фоллет та інші. Дослідженню теоретичних засад та прикладних аспектів управлінського консультування присвячений ряд робіт вчених-економістів: В. Верби, Т. Решетняк [1], О. Довгого, С. Козаченко, М. Кубра, О. Марченко, Т. Дудара та інших. Ряд вчених розглядають функції, напрями діяльності консалтингу в сучасних умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови України, зокрема ці питання відображені у роотах тих ученх, як: В. Резнікова [2], Г. Филук, І. Притула [3]. Сутність, напрями та функції консалтингової діяльності, зокрема управлінського консалтингу в галузі освіти активно досліджуються рядом науковців, серед яких: В. Хоменко [4], Л. Скрипник [5], В. Драгунова В., Н. Попова [7], З. Рябова [8], Е. Царьова [9], І Тригуб [10], І. Братищенко [11] та інші. Як результат ряду досліджень українських і зарубіжних науковців, сформувався новий напрям консалтингової діяльності – освітній консалтинг, до предметного поля якого входять і технології консалтингової діяльності в управлінні закладом освіти в умовах ДПП. Важливим підґрунтям дослідження особливостей впровадження консалтингових технологій в управління закладом освіти в умовах ДПП є ряд робіт провідних вчених: В. Радевич [14], Ю. Люлькова, В. Попова, А.Джурило, Д.Вороніна- Пригодій, С. Кравець, О. Слободяник та інших. Однак залишаються недостатньо дослідженими питання впровадження консалтингових технологій в окремі процеси управління ЗП (ПТ)О.

*Вклад основного матеріалу.* Традиційно управлінське консультування визначають як «надання незалежних і об'єктивних порад та технічної допомоги кваліфікованими спеціалістами фірмам, підприємствам, окремим підприємцям з метою визначення та дослідження управлінських проблем, обґрунтування їх оптимальних рішень з використанням новітніх технологій» [12]. Слід зазначити, що консалтинг розуміють як діяльність з консультування апарату управління і як безпосередньо працівників організації або її клієнтів у професійній сфері або сфері надання чи отримання певних послуг. Для системи освіти і зокрема для системи професійної (професійно-технічної) освіти консалтинг виступає, як процес консультування керівників закладів цієї системи освіти, педагогічних працівників, здобувачів освіти, абітурієнтів щодо їх відповідних потреб: управлінських, організаційних, освітніх, інформаційних та інших. Визначення поняття консалтингової діяльності в галузі освіти і, зокрема, професійної (професійно-технічної) освіти, тлумачиться як процес, що спрямовується на підтримку учасників освітнього процесу спрямований на вирішення провідного завдання: підтримати учасників освітнього процесу через спілкування, зустрічі й сприяти ухваленню ними рішень щодо ефективного функціонування закладу [8].

Функції і напрями управлінського консультування у закладі освіти визначаються рядом науковців. Так, І. Бращенко серед напрямів освітнього консалтингу виділяє консультування з питань запровадження інноваційних технологій, із загальних питань освіти (організаційний розвиток навчального закладу, структура, стратегія та завдання освітнього закладу, діяльність педагогічної ради, ради школи, методичної ради), з питань застосування інформаційних технологій у роботі навчального закладу, з консультування щодо проблем правового регулювання трудових відносин, з питань організації на сучасному рівні навчально- методичної роботи, з питань створення позитивного іміджу керівника, консультування з проблем лідерства в освіті, участі навчальних закладів в освітніх проектах [13]. Також дослідниками консалтингу у сфері освіти зазначається, що «актуальними є напрями консультування з фінансової, комерційної, юридичної, технологічної, технічної, проєктної, експертної, освітньої чи виробничої діяльності; провідною метою консалтингу є допомога системі управління в досягненні визначених цілей та розв'язанні поставлених завдань діяльності закладу освіти» [8]. Схоже бачення на визначення консалтингу в управлінні ЗП(ПТ)О має іЕ. Царьова, яка пропонує під освітнім консалтингом розуміти надання професійно-педагогічних, рекомендаційно-коригувальних, перспективно-планувальних консультацій у системі «менеджери освіти» - «педагогічна спільнота» - «здобувачі професійної освіти» - «соціальні партнери» - «працедавці регіону» [9]. Науковець визначає актуальними такі напрями освітнього консалтингу як створення сприятливих організаційно-педагогічних умов організації освітнього процесу, забезпечення якісної професійної освіти кваліфікованих кадрів, створення сучасних дидактико-методичних інструментів освітнього процесу, здійснення науково-методичного супроводу професійного зростання педагогічних кадрів, сприяння побудові кар'єрної траєкторії здобувачів професійної освіти, створення іміджу закладу професійної освіти на регіональному ринку провайдерів освітніх послуг [9].

Дослідники ДПП у сфері П(ПТ)О визначають цей процес, як «систему довгострокових, взаємовигідних договірних економічних та організаційних відносин державних і недержавних суб'єктів з метою залучення додаткових інвестицій у розвиток П(ПТ)О, підвищення рівня спільної відповідальності за прийняття рішень, що становлять суспільний інтерес, досягнення педагогічного, соціального та економічного ефектів» [14]. Природа і сутність ДПП висувають до процесу управління ЗП(ПТ)ОЮ адаптацію його керівника до нових управлінських форм, методів, технологій, механізмів та інструментів. З огляду на зазначене важливим інструментом управління у цих умовах є освітній консалтинг - процес консультування, заснований на інтелектуальній діяльності, результатом реалізації якої є сформована сукупність рекомендацій, що допомагають виявити проблеми, проаналізувати їх, а також надати поради щодо вирішення цих проблем, прийняття оптимального рішення.

До основних функцій освітнього консалтингу в умовах ДПП можна віднести такі: *соціальна функція*: забезпечення взаємодії елементів соціальної системи в контексті формування і розвитку інтелектуального, наукового, технічного і кадрового потенціалу суспільства, його стійкого розвитку на основі довготривалого та взаємовигідного співробітництва державного закладу освіти та приватними підприємствами, бізнес-структурами в контексті реалізації соціорієнтованого бізнесу; *управлінська функція*: забезпечення організації та функціонування управлінської інфраструктури в проєктах ДПП; *формування підстав для ухвалення доцільних управлінських рішень*, забезпечення реалізації ефективного управлінського циклу при реалізації ДПП; *комунікативна функція*: забезпечення відповідної взаємодії з учасниками-партнерами по проєкту ДПП; *гносеологічна функція*: пізнання закономірностей функціонування і розвитку ДПП, на які зорієнтована консультаційна діяльність, для вироблення доцільних рекомендацій; *практично-прикладна*: забезпечення партнерів по проєкту ДПП рекомендаціями, що містять конкретно-впроваджувальні заходи для досягнення відповідної спільної мети через прийняття певних управлінських рішень; *посередницька функція*: добір ділових партнерів, виявлення перспективних об'єктів співробітництва в системі професійної (професійно-

технічної) освіти, надання консультацій щодо ефективності та доцільності проекту ДПП; *навчальна функція*: надання консультаційних послуг щодо підвищення кваліфікації керівників з метою забезпечення розвитку консалтингової компетентності; *прогностична функція*: прогнозування розвитку проекту ДПП, як підстави консультування щодо розробки стратегій відносно окремих елементів цього проекту.

Освітній консалтинг в управлінні ЗП(ПТ)О реалізується певними видами консалтингу, які забезпечать ефективну організацію та реалізацію проекту ДПП : *оціночний консалтинг*, який проявлятиметься в оцінці доцільності партнерської діяльності відносно конкретного приватного підприємства, раціональності розподілу ресурсів та ризиків між партнерами, реального і перспективного попиту певних працівників на ринку праці; *діагностичний консалтинг*, який дозволить виявляти причини і характер різноманітних проблемних ситуацій щодо впровадження інноваційних технологій навчання, забезпечення кадровими ресурсами та можливості розвитку кадрового потенціалу ЗП(ПТ)О, фінансових та матеріально-технічних можливостей реалізації закладом освіти проекту ДПП; *експертний консалтинг*, що дозволяє здійснювати часткову або повну експертизу реалізації проекту ДПП на предмет виявлення та усунення невідповідних управлінських та освітніх технологій, а також на предмет впровадження в проект ДПП інноваційних технологій, які виникали в управлінській практиці протягом реалізації проекту (нові освітні, інформаційно- комунікаційні та інноваційні технології, характерні тим чи іншим сферам професійної діяльності); *методичний консалтинг*, що орієнтований на підготовку і впровадження певних методів управління ЗП(ПТ)О в умовах ДПП, розробку конкретних методичних рекомендацій, які дозволяють визначати алгоритми дій керівника з вирішення управлінських завдань ДПП; *психологічний консалтинг*, що забезпечує сприятливий психологічний клімат ДПП, сприяє керівнику ЗП(ПТ)О у застосуванні таких управлінських технологій, які потребують ухвалення непопулярних управлінських рішень, опору змінам, пов'язаних з впровадженням новачій та зміною освітніх і виробничих технологій, які забезпечують реалізацію проекту ДПП; *коригуючий консалтинг*, який забезпечуватиме керівнику ЗП(ПТ)О компетентність щодо технології впровадження гнучкості та адаптивності управлінських рішень, аналізу управлінських ситуацій, підбору команди проекту та механізмів управління відповідно до спільної партнерської діяльності по досягненню єдиної мети.

Застосування консалтингових технологій в управлінні ЗП(ПТ)О в умовах ДПП, як інструменту підвищення ефективності управління, обумовлено ускладненням управлінських проблем, що виникають при впровадженні нової форми взаємодії закладу освіти та приватного підприємства, які зумовлені сутністю, законами та закономірностями державно-приватного партнерства; необхідністю забезпечення конкурентоздатності ЗП(ПТ)О; доцільністю ініціації та впровадження змін в організацію діяльності закладу освіти, ефективного управління змінами; впровадженням інноваційних управлінських технологій, ухваленням управлінських рішень в умовах ризиків, невизначеності; подоланням стереотипів вирішення вже існуючих проблем та попередження появи нових; інтеграцією ЗП(ПТ)О у світовий освітній простір на основі існуючих та інноваційних управлінських технологій взаємодії держави і приватних суб'єктів господарювання; потребою у незалежній оцінці стану та розвитку проектів ДПП.

Невід'ємною складовою управлінської компетентності керівника ЗП(ПТ)О в умовах ДПП стає його консалтингова компетентність, як інтегрована якість керівника, складова управлінської компетентності, що проявляється у сформованості управлінських мотивів і цінностей, умінь, навичок, знань, професійно важливих якостей особистості, які дозволять ефективно застосовувати консалтингові технології у розробленні та реалізації проектів ДПП для забезпечення підготовки високоякісних фахівців на ринку праці та у забезпеченні конкурентноспроможності ЗП(ПТ)О.

*Висновки.* Застосування консалтингових технологій в управлінні ЗП(ПТ)О в умовах ДПП забезпечує цілий ряд переваг для всіх партнерів у процесі розробки і реалізації проекту. Освітній консалтинг та його управлінська складова стають вагомими інструментами на всіх етапах проекту ДПП: ініціалізації проекту, визначенні партнерів, застосуванні управлінських технологій у визначенні механізмів його реалізації, у безпосередньому управлінні процесом ДПП. Використання керівником технологій консалтингу ґрунтується на його консалтинговій компетентності, яка сприяє розумінню і практичній реалізації консалтингових послуг, умінні організувати управлінську діяльність із залученням експертів, проведенням управлінського аудиту, незалежною оцінкою співпраці закладу освіти з приватним партнером.

Джерела.

1. Верба В., Решетняк Т. Організація консалтингової діяльності: навч. посібник. К. : КНЕУ, 2000. 228 с.
2. Резнікова В. Роль консалтингової діяльності для відновлення економіки України в умовах війни. *Академічні візії*. 2023. Вип. 22. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/508>
3. Филюк Г., Притула І. Розвиток ринку консалтингових послуг в Україні в умовах сучасних викликів. *Економічний аналіз*. 2024 рік. Том 34. № 1, С.115-125.
4. Хоменко В. Консалтингові послуги в освіті. *Теорія і методика управління освітою*. 2020. № 25. С. 149–152.
5. Скрипник Л. Сутність та особливості консалтингу в сучасній освітній діяльності. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія*. 2021. № 2. С. 34–41.
6. Драгунова В.В. Технологія проектування консалтингової діяльності в закладі вищої освіти в умовах невизначеності. *Вісник Кафедри ІОНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття»*. 2023. №8. URL: <https://unesco-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/90/83>

7. Попова Н.В. Консалтинг як інструмент розвитку сучасної освіти. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2006. №43. С.56-60.
8. Рябова З. Освітній консалтинг в управлінні закладом освіти в умовах невизначеності. *Інноваційна професійна освіта*. 2022. №1(2). С.221-223. С.222.
9. Царьова Е. Освітній консалтинг – пріоритетний інструмент управління закладом професійної освіти. *Інноваційна професійна освіта*. 2022. Т. 1, №2. С. 254–257.
10. Тригуб І. Управлінське консультування в галузі освіти: освітологічний контекст. *1025-річчя історії освіти в Україні: традиції, сучасність та перспективи* : зб. матер. Міжнарод. наук. конф. К.: Київ.ун-т ім.Б. Грінченка, 2014. С.51-57.
11. Братищенко І. Управлінське консультування як інструмент організаційного розвитку навчального закладу. *Вісник післядипломної освіти*. 2014. Вип. 12. С. 17-25.
12. Шелегеда Б., Шарнопольська О., Васишина Л. Основи управлінського консультування. Донецьк: ТОВ «ВРА «Епіцентр», 2013. 188 с. С.6.
13. Братищенко І. Управлінське консультування керівників навчальних закладів як інструмент впровадження здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховний процес. *Вісник післядипломної освіти*. 2014. Вип. 12. С. 17-25.
14. Радкевич В. Принципи розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти в повоєнний час. *ProfessionalPedagogs*. 2022. № 2(25). С. 104-114.